

Utbildningsinspektion i Gubbängsskolan, förskoleklass och grundskola årskurs 1–9

Innehåll

Inledning	1
Underlag	1
Beskrivning av Gubbängsskolan.....	2
Sammanfattande bedömning.....	2
Bedömning av resultaten.....	4
Bedömning av genomförandet.....	7
Bedömning av förutsättningarna	12

Inledning

Skolverket har granskat verksamheten i och besökt Gubbängsskolan den 13–15 februari 2007. I slutet av denna rapport framgår vilka som varit ansvariga för utbildningsinspektionen.

Inspektionen avser att visa hur verksamheten genomförs samt dess förutsättningar och resultat. Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplanen för det offentliga skolväsendet (Lpo 94) och övriga författningar för det offentliga skolväsendet. Information om inspektionen finns i separata material och på Skolverkets webbplats ([www.skolverket.se/ Inspektion](http://www.skolverket.se/Inspektion)).

Kommunen har ansvar för att de brister inspektörerna lyfter fram i den sammanfattande bedömningen åtgärdas. Åtgärderna skall redovisas till Skolverket inom tre månader vilket framgår av Skolverkets beslut. Skolverket följer också upp effekterna av inspektionen vid kommande inspektionstillfälle.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna.

Underlag

Underlaget för inspektörernas bedömning är dels dokument från Stockholms kommun och Gubbängsskolan, dels den information som samlats in under besöket. Rapporten grundas även på annan information om kommunen och skolan från exempelvis Skolverkets nationella uppföljningssystem.

I Gubbängsskolan intervjuades elever, lärare, elevvårdspersonal och rektor samt föräldrar med barn i olika årskurser. Inspektörerna besökte lektioner i samtliga klasser. Även andra iakttagelser i skolmiljön och studier av dokument som finns på skolan utgör underlag för kvalitetsbedömningen.

Rektor har tagit del av och givits möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i rapporten.

Beskrivning av Gubbängsskolan

Gubbängsskolan	Antal barn/elever
Förskoleklass	42
Grundskola	653

Gubbängsskolan byggdes 1947 och är belägen nära Gubbängens centrum. Skolan har två förskoleklasser, 27 klasser i årskurs 1–9 och en stadsdelsgemensam särskild undervisningsgrupp. Inom skolan finns också tre fritidshem och en fritidsgård. Skolan har profilklasser i fotboll och drama. Gubbängsskolan ingår i Farsta stadsdel. Inspektionen omfattar förskoleklass och grundskola. Skolbarnsomsorgen behandlas i den övergripande kommunrapporten.

Sammanfattande bedömning

Bedömningarna av kvaliteten i utbildningen vid Gubbängsskolan och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplanen och övriga skolförfattningar.

Inspektörerna bedömer att Gubbängsskolan som helhet når goda kunskapsresultat men uppföljning av kunskapsresultaten på skolnivå måste förbättras. Eleverna i de lägre årskurserna är engagerade i skolarbetet och visar en tydlig lust att lära. De har också möjlighet att i förhållande till sin ålder utveckla sitt ansvarstagande för skolan i stort och ha inflytande på lärandet. I årskurserna 7–9 är bilden mera splittrad. Eleverna där är mer negativa till sin skola i allmänhet och framför allt till sina möjligheter att utöva inflytande både på skolans verksamhet som helhet och på studierna. Skolan har ett väl inarbetat system med kamrattstödjare, så kallade gubbänglar. Men skolan saknar i övrigt ett värdegrundarbete som genomsyrar verksamheten och det förekommer kränkningar som skolan inte har hanterat på ett tillfredsställande sätt. Det förekommer goda exempel på undervisningssituationer med ett målinriktat och flexibelt arbetssätt. Särskilt i de högre årskurserna är emellertid undervisningen inte alltid anpassad till de olika elevernas kunskaper och erfarenheter. På skolan finns en särskild undervisningsgrupp med elever från hela stadsdelen. Denna verksamhet är målinriktad och fungerar mycket väl för de elever den är avsedd för. Kvalitetsarbetet i övrigt behöver förbättras och elever, föräldrar och personal involveras i arbetet med att förbättra skolans verksamhet. Det pedagogiska ledarskapet på skolan behöver förstärkas och rektorns förtroenhet med verksamheten förbättras.

Inspektörerna bedömer att nedan angivna brister snarast måste åtgärdas.

- Skolan gör inte någon systematisk uppföljning och utvärdering av elevernas kunskapsutveckling i förhållande till de nationella målen i samtliga ämnen i årskurs 5 (4 kap. 1 § skollagen, 2 kap. 6 § grundskoleförordningen samt avsnitt 1 och 2.8 läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94).
- Skolan samverkar inte alltid med vårdnadshavarna i sitt arbete med att förhindra kränkningar och mobbning (1 kap. 2 § skollagen, läroplanen för det obligatoriska skolväsendet samt avsnitt 2.4 läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94).

- Skolans likabehandlingsplan uppfyller inte de krav som ställs på en sådan plan (6 § lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever).
- Rektorn har inte i tillräcklig utsträckning vidtagit åtgärder för att förhindra kränkande behandling (7-8 §§ lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever).
- Skolan ger inte alla elever som behöver det särskilt stöd (4 kap. 1 § skollagen, 5 kap. 1 § grundskoleförordningen).
- Skriftliga omdömen saknas för elever som i slutet av nionde skolåret inte nått upp till målen och därmed saknar betyg i ett ämne eller ämnesblock (7 kap. 9 § grundskoleförordningen).
- Skolans uppfyller inte författningarnas krav på delaktighet vid upprättandet av kvalitetsredovisningen (4 § förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet m.m.).
- Rektorn tar inte tillräckligt ansvar för det pedagogiska ledarskapet på skolan (2 kap. 2 § skollagen samt avsnitt 2.8 läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94).
- Svenska som andraspråk anordnas inte i enlighet med författningarna (2 kap. 15-16 §§ grundskoleförordningen).
- Utbildningen är inte avgiftsfri (4 kap. 4 § skollagen).

Inspektörerna bedömer att det finns behov av förbättringsinsatser på skolan inom följande områden.

- Skolan bör förbättra elevernas kännedom om de mål att uppnå som läroplanen anger.
- Skolan bör analysera de resultat som flickor respektive pojkar uppnår och vidta åtgärder med anledning av analysen.
- Skolan bör förbättra sitt arbete med de mål att sträva mot som läroplanen anger.
- Skolan måste förbättra elevernas inflytande över både verksamheten i stort och lärandet.
- Skolan måste förbättra sitt värdegrundsarbete.
- Skolan bör förbättra samverkansformerna med elevernas vårdnadshavare.
- Skolan bör förbättra övergången mellan årskurs 6 och 7.
- Skolan bör förbättra anpassningen av undervisningen till de enskilda elevernas bakgrund, erfarenheter, kunskaper och behov.
- Skolan måste säkerställa en rättvis och likvärdig bedömning.
- Skolans kvalitetsredovisning bör förbättras så att den tydligare anknyter till de nationella målen för utbildningen.
- Skolan bör förbättra sitt kvalitetsarbete.
- Skolan bör förbättra sitt arbete med elevernas språkval.

- Skolan bör förbättra sitt arbete med elevens val.
- Skolledningens och personalens kännedom om gällande föreskrifter bör förbättras.

Bedömning av resultaten

Inspektörerna har granskat hur väl skolans elever utvecklar kunskaper, normer och värden enligt de nationella målen för lärandet särskilt angivna i skollagen, läroplanen, de nationella kursplanerna och programmålen.

Kunskaper

Verksamheten i förskoleklassen skall enligt skollagen stimulera varje barns utveckling och lärande och ligga till grund för fortsatt skolgång. Arbetsformerna i förskoleklasserna vid Gubbängsskolan är enligt inspektörerna varierade med lek och lärande som vävs samman.

Genom samarbete med de lägre årskurserna i grundskolan ges eleverna möjligheter att successivt växa in i skolans arbete. Inspektörerna bedömer att barnen i förskoleklassen ges förutsättningar att utvecklas i den riktning som de nationella målen för skolformen anger.

Verksamheten i grundskolan skall enligt läroplanen vara aktivt inriktad på att nå målen i de nationella styrdokument. Det förutsätter att såväl elever som personal har god kännedom om vilka mål och riktlinjer som gäller. Arbetet med att för eleverna tydliggöra målen för de olika ämnena ser olika ut på Gubbängsskolan. Vissa klasser i de lägre årskurserna arbetar med skoldagböcker där mål sätts för veckans arbete eller för ett arbetsområde. Inspektörerna såg också i de högre årskurserna exempel på att målen gjordes tydliga i ett ämne inför ett nytt arbetsområde.

Denna tydlighet gäller dock inte i alla klasser. Elever i de högre årskurserna berättar att det ofta finns en osäkerhet om vad de skall kunna och hur arbetet skall värderas och bedömas. De flesta lärare går igenom mål och betygskriterier inför ett nytt läsår men förklarar inte alltid innebörden i de olika begreppen. Inspektörerna bedömer att skolan bör förbättra elevernas kännedom om de mål att uppnå som läroplanen anger.

Gubbängsskolan följer upp måluppfyllelsen i årskurs 5 genom de nationella ämnesproven i svenska, engelska och matematik. Resultaten visar att mellan 92 och 96 procent av eleverna når målen för respektive prov. I de övriga ämnena sker inte någon övergripande uppföljning av elevernas resultat i förhållande till målen att uppnå i årskurs 5. De olika klasslärarna följer upp elevernas kunskapsutveckling i de tidigare årskurserna men skolan gör ingen övergripande uppföljning under de tidigare åren.

Inspektörerna bedömer sammantaget att skolan inte på övergripande nivå följer upp och utvärderar elevernas kunskaper mot kursplanernas mål att uppnå i årskurs 5 i samtliga ämnen, vilket måste åtgärdas.

Tabell. Sammanställning av resultat för år 9 i Gubbängsskolan jämfört med samtliga skolor i Stockholms kommun samt riket år 2004, 2005 och 2006 enligt Skolverkets uppföljningsstatistik.

	Gubbängsskolan			Stockholms kommun			Riket		
	2004	2005	2006	2004	2005	2006	2004	2005	2006
Meritvärde ¹	226,2	213,8	226,8	221,0	221,3	221,9	206,9	206,3	206,8
Andel (%) med fullständigt slutbetyg	88,2	81	85,3	75,6	75,7	75,1	75,9	75,5	76
Andel (%) behöriga till gymnasieskolans nationella program	96,6	93,1	93,6	89,8	89,2	90,0	89,6	89,2	89,5

Av tabellen framgår att Gubbängsskolans elever når ett högre meritvärde än både Stockholms stad och riket i övrigt. Detsamma gäller andelen elever med fullständigt betyg och andelen elever som är behöriga till gymnasieskolan. Rektorn och lärarna berättar emellertid att det höga meritvärdet våren 2006 till en del beror på speciella omständigheter där en stor grupp elever ansågs ha övervärderats av ett arbetslag. Se vidare inspektörernas bedömning under avsnittet ”Utvärdering, bedömning och betygssättning”.

Statistiken visar att det finns skillnader mellan flickors och pojkars resultat, såväl när det gäller meritvärde som när det gäller betygen i vissa ämnen. Lärarna hänvisar också här till speciella omständigheter under förra läsåret. Motsvarande skillnader i resultat finns emellertid också under tidigare år. Skolan har inte gjort någon närmare analys av vad som ligger bakom flickors och pojkars olika resultat. Rektorn tillstår också att det inte finns någon diskussion på skolan om detta. Inspektörerna bedömer att skolan når goda kunskapsresultat men att skolan bör analysera de resultat som flickor respektive pojkar uppnår och vidta åtgärder med anledning av analysen.

Utveckling och lärande relaterat till ämnesövergripande kunskapsmål

I läroplanen anges ett antal övergripande kunskapsmål eller mål att sträva mot vilka skall ligga till grund för undervisningen i skolan. Skolan skall genom sitt arbete bland annat sträva mot att varje elev utvecklar nyfikenhet och lust att lära, utvecklar sitt eget sätt att lära och lär sig använda sina kunskaper som redskap i sitt lärande. Lektionsbesök och samtal som inspektörerna genomfört visar att eleverna i de lägre årskurserna vid Gubbängsskolan arbetar engagerat och aktivt och de visar tydligt att de tycker att skolarbetet är roligt.

I årskurserna 7–9 ser det olika ut och i vissa klasser och under vissa lektioner visar elever ett ointresse och ibland också nonchalans gentemot lärare och kamrater.

¹ Meritvärdet utgörs av summan av betygsvärdena för de 16 bästa betygen i elevens slutbetyg (G=10, VG=15 och MVG=20). Det möjliga maxvärdet för varje enskild elev är 320 poäng. Det genomsnittliga meritvärdet beräknas för de elever som fått betyg i minst ett ämne. Elevernas sammanlagda poäng divideras med det antal elever som fått betyg i minst ett ämne.

Detta gäller särskilt i årskurs 7 där skolan inte helt lyckats skapa en studiemiljö som befrämjar nyfikenhet och lust att lära. Inspektörerna bedömer att skolan bör förbättra sitt arbete mot att skapa nyfikenhet och lust att lära.

Normer och värden

Enligt läroplanen förutsätter elevernas kunskapsmässiga och sociala utveckling att de tar ett allt större ansvar för det egna arbetet och för skolmiljön samt att de får ett reellt inflytande på utbildningens utformning. Eleverna i de lägre årskurserna upplever att de kan påverka det som händer i skolan genom att ta upp frågor i klassrådet och därefter föra dem vidare till elevrådet för förskoleklasserna och årskurs 1–6. De berättar också att de i några fall fått gehör för sina förslag. De äldre eleverna vid Gubbängsskolan berättar att ett elevråd nyligen har startats men att de ännu inte har någon erfarenhet av hur det fungerar. Deras upplevelse är att det är svårt att få gehör för förslag eller klagomål både hos skolläda och vissa lärare. Också lärare som inspektörerna talat med bekräftar att eleverna inte känner sig delaktiga även om lärare försöker få till stånd en dialog. Under inspektionen har också ett antal elever sökt upp inspektörerna för att förmedla hur de upplever sin skola och att de inte känner att vuxna lyssnar på dem. Deras upplevelse gäller såväl inflytande på skolverksamheten i stort som på undervisningen och lärandet. Inspektörerna bedömer att skolan måste förbättra elevernas inflytande på verksamheten i stort och på lärandet.

I läroplanen anges att skolan skall medverka till att utveckla elevernas känsla för samhörighet, solidaritet och ansvar och aktivt motverka trakasserier och förtryck av individer och grupper. Eleverna i de lägre årskurserna berättar att de trivs och är trygga på skolan. Det är enligt eleverna sällan bråk på skolgården och det finns alltid lärare eller fritidspersonal att ta kontakt med om något skulle hända. Skolan har också så kallade gubbänglar både i årskurs 6 och 9. Dessa har till uppgift att observera, eventuellt gripa in och kontakta personal vid konflikter som kan uppstå på skolgården eller i korridorerna. De skall också vara uppmärksamma på eventuella tecken på mobbning. Både elever och lärare uppger att eleverna oftast tar detta ansvar på ett bra sätt.

Bilden i de högre årskurserna är annorlunda. De elever som inspektörerna mött talar ofta om oro och stökighet på lektionerna och konflikter och förstörelse i skolan i övrigt. Detta bekräftar också av personalen. Särskilt har detta, enligt både lärarna och rektorn, märkts i årskurs 7 detta läsår men eleverna berättar om bristande arbetsro och konflikter också i övriga årskurser. Inspektörerna kan också genom egna iakttagelser konstatera att det i vissa klasser och under vissa lektioner råder oordning och brist på respekt mellan elever och mellan elever och vuxna. Det är också tydligt att detta i stor utsträckning är lärarberoende, vilket bekräftar av de elever som inspektörerna samtalat med.

Inspektörerna har också besökt lektioner med motiverade elever och där kontakten mellan lärare och elever är god. Elever, föräldrar och personal berättar om ett större antal mobbningsfall och kränkningar under detta läsår jämfört med tidigare. Inspektörerna bedömer att skolan uppvisar bristfälliga resultat av sitt arbete med normer och värden och att skolan därför måste förbättra sitt värdegrundsarbete. Se även avsnittet ”Arbetet med arbetsmiljö och delaktighet”.

Bedömning av genomförandet

Inspektörerna har granskat arbetet med arbetsmiljön, föräldrarnas och elevernas delaktighet, innehåll, organisation och arbetssätt i undervisningen, individanpassning och stöd, utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning, kvalitetssäkring och förbättringsarbete, skolledning och intern kommunikation. Nationella riktlinjer för arbetet finns i skollagen, läroplanen och i andra författningar för respektive skolform.

Arbetet med arbetsmiljö och delaktighet

I läroplanen anges att skolan skall medverka till att utveckla elevernas känsla för samhörighet, solidaritet och ansvar och aktivt motverka trakasserier och förtryck av individer och grupper. Gubbängsskolans arbete med så kallade gubbänglar har beskrivits i föregående avsnitt. Gubbänglarna kompletteras bland annat av en antimobbingsgrupp med representanter för lärare och elevhälsoteam. Gubbängsskolan har valt att arbeta med akuta mobbningsfrågor enligt den så kallade Farstametoden. Denna metod innebär bland annat att man inte alltid kontakter vårdnadshavarna i anslutning till samtal med berörda elever. Rektorn uppger att man modifierat sitt arbete och numera kontakter vårdnadshavarna direkt. Enligt elevhälsoteamen sker detta dock inte alltid utan antimobbingsgruppen avgör från fall till fall hur man skall agera. Föräldrar som kontaktat inspektörerna bekräftar att de inte informerats om att deras barn misstänkts vara inblandade i mobbning. Enligt skollagen skall utbildningen ske i samarbete med hemmen och läroplanen anger att skolan och vårdnadshavarna har ett gemensamt ansvar för elevernas skolgång. Inspektörerna bedömer att skolan inte alltid samverkar med vårdnadshavarna i sitt arbete med att förhindra kränkningar och mobbning. Detta måste åtgärdas.

Under inspektionen har inspektörerna kontaktats av ett antal elever som oberoende av varandra berättat att de känner sig kränkta av vissa bland personalen. De berättar att dessa genom bland annat svordomar och som de uppfattar det kollektiva bestraffningar har blivit utsatta för kränkande behandling. Detta har påtalats för rektorn av både elever och föräldrar utan att de upplever sig ha fått gehör. Om rektorn får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling har han enligt lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever skyldighet att utreda och vidta de åtgärder som kan krävas för att förhindra fortsatt kränkande behandling. Lagstiftningen anger dessutom ett uttryckligt förbud för personal att kränka eleverna. Rektorn uppger att åtgärder vidtagits men att dessa inte alltid har varit de som elever och föräldrar önskar. Inspektörerna bedömer att rektorn inte i tillräcklig utsträckning har vidtagit åtgärder för att förhindra kränkande behandling, vilket måste åtgärdas.

Från och med den 1 april 2006 råder ett uttryckligt förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever. Den nya lagens (SFS 2006:67) ändamål är att främja barns och elevers lika rättigheter oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder samt att förebygga och förhindra trakasserier och annan kränkande behandling. Kommunen är skyldig att bedriva ett målinriktat arbete för att främja dessa ändamål och bland annat se till att det upprättas en likabehandlingsplan i varje skola och förskola. I planen skall planerade åtgärder redovisas. Planen skall följas upp varje år.

I det målinriktade arbetet ingår även att vidta åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för diskriminering, trakasserier och annan kränkande behandling liksom att vid behov utreda omständigheterna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra fortsatta trakasserier och annan kränkande behandling. Planen skall innehålla en tydlig ansvarsfördelning och arbetas fram under medverkan av elever och personal. Utformningen av elevernas medverkan skall anpassas efter deras ålder och mognad.

Vid inspektionstillfället fanns en likabehandlingsplan vid Gubbängsskolan. Planen innehåller bland annat en beskrivning av det förebyggande arbete som genomförs under ett läsår men saknar en konkret planering av åtgärder som skall vidtas under året och en beskrivning av hur händelser och åtgärder skall dokumenteras. Eleverna har inte medverkat vid tillkomsten av planen. Elevskyddsombudet uppger att hon fått information om planen men inte sett den. Inte heller personalen har varit delaktig i framtagandet av planen. Inspektörerna bedömer att skolans likabehandlingsplan inte uppfyller de krav som ställs på en sådan plan, vilket måste åtgärdas. Vidare vill inspektörerna påpeka att barn och elever enligt lagstiftningen skall medverka i arbetet med att ta fram likabehandlingsplanen.

Skolverket vill uppmärksamma kommunen på att det fr.o.m. den 1 juli 2006 införts förändringar i skolformsförordningarna när det gäller ordningsregler i skolan. Rektorn har ansvar för att det finns ordningsregler för varje skola och att ordningsreglerna utarbetas och följs upp under medverkan av lärare och övrig personal samt företrädare för eleverna och deras vårdnadshavare. Det är viktigt att alla känner sig involverade i arbetet med att utforma dessa ordningsregler, så att alla kan känna sig solidariska med de överenskommelser som görs.

Vid Gubbängsskolan finns ordningsregler som, när det gäller de högre årskurserna, dock inte är utarbetade tillsammans med elever, personal och vårdnadshavare. Elever som inspektörerna talat med berättar att reglerna tillämpas olika genom att alla lärare inte säger till när någon elev bryter mot reglerna. Detta bekräftas också av personal som inspektörerna mött. Representanter för personalen som inspektörerna samtalat med upplever att det i grunden finns en gemensam värdegrund men att denna inte får ett tydligt avtryck i vardagen. Elevvårdspersonalen anser också att värdegrundsarbetet inte genomsyrar arbetet i alla årskurser. De föräldrar som inspektörerna talat med upplever att ”det är för få vuxna som pratar med barnen”. Inspektörerna vill påpeka att elever, personal och vårdnadshavare enligt författningarna skall medverka i upprättandet av ordningsregler. Vidare bedömer inspektörerna att skolan måste förbättra sitt värdegrundsarbete. Se inspektörernas bedömning under avsnittet ”Normer och värden”.

Enligt läroplanen är det skolans och vårdnadshavarnas gemensamma ansvar att skapa bästa möjliga förutsättningar för barns och ungdomars utveckling och lärande. Vid Gubbängsskolan finns klassombud i de olika klasserna. Dessa möts till klassombudsträffar som också är öppna för andra föräldrar. De föräldrar som inspektörerna talat med upplever emellertid att dessa träffar ”ägs” av skolan och att det är svårt för föräldrar att lyfta sina frågor i det sammanhanget.

De ger också uttryck för att det i vissa fall är svårt att få kontakt med skolläring och att skolan inte är öppen om sitt sätt att arbeta med konflikter bland eleverna. Se inspektörernas bedömning av arbetet med mobbning och kränkande behandling ovan. Inspektörerna bedömer att skolan bör förbättra samverkansformerna med elevernas vårdnadshavare.

Innehåll, organisering och arbetssätt i undervisningen

Författningarna ger skolorna ett friutrymme att med utgångspunkt i nationella mål organisera undervisningen utifrån lokala förutsättningar och elevers behov. Vidare anges att eleverna skall fördelas på klasser och grupper enligt beslut av rektorn. Gubbängsskolan tar emot elever i årskurs 7 förutom från den egna skolan också från flera närliggande skolor.

Inför läsåret 2006-2007 gavs signaler om att särskilda behov förelåg bland de blivande sjuorna och att speciell hänsyn skulle behöva tas vid resursfördelning och sammansättning av klasser. Personalen anser att dessa signaler inte fick tillräckliga konsekvenser i organisationen vilket de ser som en orsak till den situation som skolan nu har i årskurs 7. Rektorn medger att mottagandet av sjuorna inte var tillräckligt förberett och uppger att det därför kommer att förändras inför nästa läsår. Enligt läroplanen har rektorn ett särskilt ansvar för att undervisningen utformas så att eleverna får det särskilda stöd och den hjälp de behöver. Med avseende på detta bedömer inspektörerna att skolan bör förbättra sin organisation för att ta emot elever i årskurs 7.

Under detta avsnitt har inspektörerna dessutom granskat skolans mål och planering, skolans timplan, arbetssätt och arbetsformer och undervisningens saklighet och allsidighet. Inspektörerna bedömer att verksamheten i dessa avseenden är tillfredsställande utan att ytterligare kommentera det i rapporten.

Individanpassning och stöd

Läraren skall enligt läroplanen utgå från varje enskild elevs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande samt organisera och genomföra arbetet så att eleven utvecklas efter sina förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga.

Anpassningen av undervisningen till de enskilda eleverna varierar vid Gubbängsskolan. Inspektörerna har vid sitt besök sett exempel på lärandesituationer där eleverna arbetar med olika uppgifter utifrån sina förutsättningar och där läraren på olika sätt ger stöd och stimulans. Detta är vanligast i de lägre årskurserna men förekommer också i årskurs 7–9. I de högre årskurserna dominerar emellertid en mera sammanhållen undervisning där eleverna ofta förväntas arbeta med samma lärobok och likartade uppgifter. Elever som inspektörerna samtalat med uppger att de ofta saknar utmaningar och är understimulerade. Lärare i de högre årskurserna uppger att de ibland kan organisera arbetet så att de klarar av att ge stöd i klassen till de elever som behöver det. Oftast förlitar de sig dock på att stöd ges via det särskilda resursarbetslag som finns på skolan. De anser dock att detta stöd är för litet och att det ofta sätts in för sent. Inspektörerna bedömer att skolan bör förbättra anpassningen av undervisning till de enskilda elevernas bakgrund, erfarenheter och kunskaper. I detta förbättringsarbete bör elevernas delaktighet och ansvar samt kännedom om målen utgöra viktiga delar.

Enligt grundskoleförordningen skall särskilt stöd ges till elever som har svårigheter i skolarbetet. Elever som riskerar att inte få betyg i vissa ämnen placeras vid Gubbängsskolan ibland i en liten grupp med syfte att ge dem möjlighet att

få betyg. Elever i sådana grupper som inspektörerna talat med berättar emellertid att de inte får den hjälp de behöver där. Det har inte upprättats åtgärdsprogram för alla dessa elever och det fanns vid inspektionstillfället inte tillgång till specialpedagogisk kompetens i alla grupper. Några av dessa elever uppger att de till stor del arbetar själva utan att få hjälp eller handledning. Både rektorn och lärare som inspektörerna talat med anser också att det finns elever som inte får tillräckligt stöd för att nå målen. Inspektörerna bedömer att alla elever vid Gubbängsskolan inte får det stöd de behöver, vilket måste åtgärdas.

Särskilt stöd skall enligt grundskoleförordningen i första hand ges inom den klass eller grupp som eleven tillhör. Om det finns särskilda skäl får sådant stöd ges i en särskild undervisningsgrupp. Vid Gubbängsskolan finns en stadsdels-gemensam särskild undervisningsgrupp avsedd för elever med autism, aspergers syndrom eller långsam inläring. Bedömning och beslut om placering i gruppen sker på stadsdelsnivå.

Inspektörerna vill erinra om att beslut om placering i särskild undervisningsgrupp skall innehålla överklagandehänvisning. Arbetet i den särskilda undervisningsgruppen leds av två specialpedagoger. En elevassistent finns med både under lektionstid och på elevernas raster. Klassrumsmiljön är tillrättalagd för elevgruppen och en tydlig struktur finns för elevernas sociala träning och för det pedagogiska arbetet. Undervisningen är helt anpassad till elevernas behov. Elevernas arbete är målinriktat och lärarna är noga med att peka på de färdigheter och kunskaper som eleverna har tillägnat sig för att därigenom stärka deras självförtroende och självkänsla. Inspektörerna bedömer att den särskilda undervisningsgruppen fungerar mycket väl för de elever i behov av särskilt stöd som den är avsedd för.

Utvärdering, bedömning och betygssättning

I de nationella kursplanerna finns dels mål att sträva mot vilka anger inriktningen på skolans arbete, dels mål som skolan ansvarar för att eleverna uppnår efter det femte och det nionde skolåret. Vid Gubbängsskolan har de nationella kursplanerna tolkats och konkretiserats i lokala måldokument för årskurserna 3, 5, 7, 8 och 9. För årskurs 8 och 9 finns också betygskriterier för de olika ämnena i samma dokument. Lärarna följer upp elevernas kunskapsutveckling genom läsutvecklingsschema (LUS), så kallad skrivstege och mattestege, nationella ämnesprov samt andra diagnoser. Mål att sträva mot följs i de lägre årskurserna upp bland annat med självvärderingar där eleverna själva bedömer hur de utvecklats inom olika områden. Detta bildar sedan underlag för utvecklingssamtal och den individuella utvecklingsplanen. Inspektörerna bedömer att skolan följer upp och utvärderar de enskilda elevernas kunskapsutveckling. När det gäller övergripande uppföljning av elevernas kunskapsutveckling på skolnivå har inspektörerna bedömt detta under avsnittet "Kunskaper".

Lärarna vid Gubbängsskolan deltar i det projekt om Likvärdig bedömning och betygssättning som Stockholms stad genomför. De för också kontinuerliga diskussioner om bedömning och betygssättning i ämnesgrupperna på skolan. Vid inspektionen framkom dock genom både lärarna och rektorn att meritvärdet 2006 för Gubbängsskolan var för högt genom att ett arbetslag övervärderat en elevgrupps kunskapsresultat. Inspektörerna bedömer därför att skolan måste säkerställa en rättvis och likvärdig bedömning och betygssättning.

Enligt grundskoleförordningen skall de elever som inte når målen och därmed inte får betyg efter det nionde skolåret i stället få ett skriftligt omdöme där elevens kunskapsutveckling i ämnet eller ämnesblocket anges. Av omdömet kan

också framgå vilka stödåtgärder som vidtagits. Vid Gubbängsskolan har inte alla elever som saknar slutbetyg i något ämne fått ett sådant skriftligt omdöme. Personal som inspektörerna talat med uppger att sådana omdömen ibland förvaras av respektive lärare. Inspektörerna bedömer att alla elever som saknar slutbetyg i något ämne inte får ett skriftligt omdöme, vilket måste förbättras. Skolan bör också förbättra sina rutiner för hantering av sådana skriftliga omdömen.

Kvalitetssäkring och förbättringsarbete

Varje skola skall årligen upprätta en skriftlig kvalitetsredovisning som ett led i den kontinuerliga uppföljningen, utvärderingen och utvecklingen av verksamheten. Kvalitetsredovisningen skall innehålla en bedömning av i vilken mån de nationella målen har förverkligats och en redogörelse för vilka åtgärder skolan avser att vidta för ökad måluppfyllelse.

Gubbängsskolan har en kvalitetsredovisning som innehåller uppföljning av de åtgärder och aktiviteter som genomförts under året. Endast i liten utsträckning innehåller den uppföljning och utvärdering av skolans resultat i förhållande till nationella mål. Enligt elever, personal och vårdnadshavare som inspektörerna talat med har dessa inte deltagit i arbetet med kvalitetsredovisningen. De elever och de flesta lärare som inspektörerna samtalade med hade inte sett kvalitetsredovisningen. Rektorn uppger att personal deltagit i arbetet genom att bistå med skriftliga och muntliga underlag men att det slutliga utformandet gjorts av skolledningen. Lärarna uppger också i intervjuer att det saknas en kontinuerlig övergripande diskussion om vilka resultat som skolan når och vilka åtgärder som behöver sättas in för att förbättra måluppfyllelsen. Inspektörerna bedömer att skolans kvalitetsredovisning inte uppfyller förordningens krav om elevers delaktighet i framtagandet. Inte heller ges vårdnadshavare möjlighet att medverka i arbetet. Detta måste åtgärdas. Vidare bedömer inspektörerna att skolans kvalitetsredovisning bör förbättras så att den tydligare anknyter till de nationella målen för utbildningen. Skolan bör dessutom förbättra sitt kvalitetsarbete.

Ledning och intern kommunikation

Den som är rektor skall enligt skollagen ha pedagogisk insikt, förvärvad genom utbildning och erfarenhet. Rektorn skall särskilt verka för att utbildningen utvecklas, och han eller hon har en särställning när det gäller att garantera elevernas rättssäkerhet. För att utöva sitt ledarskap skall rektorn hålla sig förtrogen med det dagliga arbetet i skolan. Vid Gubbängsskolan finns en rektor och två biträdande rektorer. Rektorn har det övergripande ansvaret för verksamheten medan de biträdande rektorerna har det operativa ansvaret för förskoleklasserna och årskurs 1–6 respektive årskurs 7–9. Både skolledarna och lärarna uppger att det är tydligt vem som har ansvar för olika frågor och var beslut fattas. Varje arbetslag inom skolan leds av en arbetslagsledare. De biträdande rektorerna träffar dessa regelbundet medan rektorn möter arbetslagsledarna ett par gånger varje termin. Det finns i övrigt relativt få tillfällen då rektorn möter personalen direkt. Rektorn uppger att han arbetar via sina biträdande rektorer och har kontakt med övriga medarbetare främst vid spontana samtal omkring någon aktuell fråga. Detta bekräftas också av personal som inspektörerna talat med. Några av dem menar att rektorn håller sig informerad via protokoll men att detta inte får några konsekvenser i det pedagogiska ledarskapet. Andra upplever att rektorn har bristfällig kunskap om hur det ser ut i verksamheten och uppger att han inte är närvarande vare sig bland personal eller bland elever. De elever som inspektörerna samtalat med bekräftar detta. De uppger att de går till den biträdande rektorn och vid de tillfällen då de sökt upp rektorn har de upplevt att han inte

lyssnat på dem. Inspektionen visar att flera av de dokument som skolan enligt författningarna skall upprätta och efterleva i verksamheten inte är kända av vare sig elever, föräldrar eller personal och att dessa inte medverkat i arbetet med dokumenten. Vidare visar inspektionen att det finns brister i skolans sätt att arbeta med bland annat frågor om värdegrund och inflytande och i skolans kvalitetsarbete vilket är rektors ansvar.

Rektorn uppger att kontakten med stadsdelsförvaltningen är mycket god och att ansvarsfördelningen är tydlig. Han anser också att huvudmannen stöder skolledningens arbete bland annat genom kompetensutvecklingsinsatser.

Sammantaget bedömer inspektörerna att ansvarsfördelningen inom skolleningen är tydlig och att kontakten med huvudmannen fungerar väl. Inspektörernas bedömning är emellertid att rektorn inte utövar ett pedagogiskt ledarskap i enlighet med läroplanen, vilket måste åtgärdas. Detta innefattar också en förstärkt förtrogenhet med verksamheten.

Bedömning av förutsättningarna

Skolverket tar i inspektionen upp följande förutsättningar för utbildningen; tillgång till den utbildning som skall erbjudas, information om utbildningen, personalens kompetens samt tillgång till läromedel, pedagogiska material och utrustning. Nationella bestämmelser finns bl.a. i skollagen.

Tillgång till utbildning och information om utbildning

Vid Gubbängsskolan är cirka 13 procent av eleverna berättigade till undervisning i modersmål. Drygt hälften av dessa deltar i modersmålsundervisning medan cirka två tredjedelar av de berättigade eleverna har svenska som andraspråk. Vid Gubbängsskolan avgör klassläraren eller läraren i svenska som andraspråk vilka elever som har behov av undervisning i ämnet. I de lägre årskurserna ges undervisning i svenska som andraspråk som stödundervisning i ämnet svenska. Enligt skolförfattningarna är svenska som andraspråk ett eget ämne med egen kursplan och egna betygskriterier och syftar till att eleverna skall uppnå en funktionell behärskning av det svenska språket i nivå med elever som har svenska som modersmål. Om svenska som andraspråk anordnas för vissa elever ersätter det undervisningen i svenska. Inspektörerna bedömer att svenska som andraspråk inte erbjuds i enlighet med författningarnas krav vilket måste åtgärdas.

I timplanen anges ett visst antal timmar för språkval. Som språkval skall erbjudas minst två av språken franska, spanska och tyska. Om eleven och elevens vårdnadshavare så önskar skall skolan i stället erbjuda andra alternativ. Bland dessa alternativ skall svenska och engelska ingå. Vid Gubbängsskolan har en majoritet av eleverna i årskurs 8 och 9 svenska och engelska i stället för franska, spanska eller tyska. Elever som inspektörerna samtalat med uppger att lärare vid skolan aktivt påverkar eleverna att välja bort moderna språk för att få ytterligare tid till svenska och engelska. Lärare bekräftar detta och anser att de på detta sätt hjälper eleverna att uppnå målen i dessa ämnen. Iakttagelser i samband med lektionsbesök visar dessutom att denna undervisning inte alltid är målinriktad och utgår från elevernas behov och förutsättningar. Inspektörerna bedömer att skolan bör förbättra sitt arbete med elevernas språkval.

Enligt grundskoleförordningen skall skolan anordna elevens val med syfte att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen. I årskurserna 1–6 vid Gubbängsskolan är tiden för elevens val inräknad i övriga ämnen och anges ibland som "Eget arbete". Eleverna i dessa årskurser är inte medvetna om att

de har elevens val. Skolan har enligt inspektörerna inte en medveten syn på elevens val som en möjlighet för eleverna att ta ansvar för och utöva inflytande över sitt lärande. Inspektörerna bedömer att skolan bör förbättra sitt arbete med elevens val så att det utgör en möjlighet för eleven att fördjupa och bredda sina kunskaper i ett eller flera ämnen.

Enligt skollagen skall utbildningen inom grundskolan vara avgiftsfri för eleverna. Alla elever skall utan kostnad kunna delta i samtliga aktiviteter som sker under skoltid. Vid Gubbängsskolan beviljas drygt 60 elever i årskurs 7–9 ledigt av skolans rektor under en dag för en skidresa torsdag eftermiddag till söndag. Skidresan arrangeras som ett privat arrangemang av lärare vid skolan och kostar 2000 kr plus skidhyra. Den höga kostnaden innebär att alla elever inte har möjlighet att delta. Eftersom undervisningstid tas i anspråk och personal ansvarar för resan kan det inte uteslutas att elever ges möjlighet att betala för en bättre utbildning och att resan upplevs exkluderande av de elever som inte deltar. Genom att sanktionera resan har rektorn dessutom kringgått gällande lagstiftning. Inspektörerna bedömer att skolan inte är avgiftsfri för eleverna, vilket måste åtgärdas.

Personal

Enligt grundskoleförordningen skall skolans lärare ha en utbildning för den undervisning de i huvudsak bedriver. Rektorn uppger att nästan samtliga lärare vid skolan har pedagogisk högskoleutbildning för de åldersgrupper och ämnen som de huvudsakligen undervisar i. Han berättar också att skolan deltagit i de kompetensutvecklingsinsatser som Stockholms stad genomfört de senaste åren och att lärarna också erbjuds andra individinriktade fortbildningar. Inspektörerna bedömer att personalen vid Gubbängsskolan generellt har pedagogisk högskoleutbildning för den undervisning de huvudsakligen bedriver och att de får kompetensutveckling utifrån skolans behov.

Vid inspektionen har framkommit att skolledning och personal inte känner till vissa författningar som reglerar skolans verksamhet. Det gäller bland annat de författningar som reglerar skolans likabehandlingsplan och kvalitetsarbete, elevens val, svenska som andraspråk och skolans möjligheter att ta ut avgifter för verksamheten. Detta innebär att skolan inte fullt ut bedriver sin verksamhet i enlighet med gällande styrdokument. Inspektörerna bedömer att skolledningens och personalens kännedom om gällande föreskrifter bör förbättras.

Materiella resurser

Under rubriken ”Materiella resurser” har inspektörerna granskat tillgång till läromedel, användning av datorer, lokaler och skolbibliotek. Inspektörerna har bedömt att dessa resurser ger förutsättningar för en ändamålsenlig undervisning utan att lämna ytterligare kommentarer i denna rapport.

Stockholm	Ort
2007-06-20	Stockholm

Bertil Karlhager

Marita Bergman